

4.9.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

OKM/35/010/2018

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

---

Suomen Yrittäjät kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä viime syksynä julkaistun *Korkeakoulutus ja tutkimus 2030* -vision jalkautuksen ripeästä käynnistämisestä. Katsomme käsillä olevan yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeja koskevan esityksen olevan oikeansuuntainen, mutta käynnissä oleva yhteiskunnan ja talouden huomattava muutos huomioiden kuitenkin riittämätön.

1. Korkeakoulutuksen muututtava toimintaympäristön mukana

Digitalisaation ja globalisaation ajama talouden ja työn murros muuttaa osaamistarpeita kiihtyvällä vauhdilla. Nuoruuksina suoritettujen toisen ja korkea-asteen perustutkintojen kantokyky lyhenee, ja yhä useamman on toistuvasti päivitettävä osaamistaan työuran varrella. Sama pätee myös yrityksiin ja muihin organisaatioihin, joiden on kilpailukykyä ja vaikuttavuutta ylläpitääkseen panostettava entistä enemmän toimintansa ja henkilöstönsä kehittämiseen.

Mekaanisten koneiden ja teollistuneen yhteiskunnan lähtökohdista rakentuneiden ajattelu- ja toimintamallien on uudistuttava, jotta vääjäämätön siirtyminen digitalisoituaan yhteiskuntaan ja älykkäiden koneiden aikakauden olisi menestyksellinen ja sosiaalisesti kestävä. Tämä pätee niin yksilöihin ja yrityksiin kuin laajemmin suomalaisen yhteiskunnan perustaviin instituutioihin, erityisesti koulutukseen. Edesauttaakseen tätä uudistumista on koulutusjärjestelmän ja sen mukana myös korkeakoulutuksen ajantasaisuuttava.

Korkeakoulujen rooli yksilön jatkuvan oppimisen ja yrityksen tai muun työyhteisön jatkuvan kehittämisen mahdollistajana on jo nyt merkittävä. Sitä on kuitenkin syytä huomattavasti vahvistaa. Työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavien jatkuvan oppimisen ja jatkuvan kehittämisen palveluiden on oltava korkeakoulujen ydintoimintaa. Tämä edellyttää valtiolta tarvittavaa säädös- ja rahoitusohjausta. Ennen kaikkea se kuitenkin vaatii itsenäisiltä korkeakouluilta muutoskykyä, asiakaslähtöistä palvelumuotoilua sekä tiivistä vuoropuhelua yrittäjien, yritysten ja muiden työyhteisöjen kanssa.

2. Huomiot ja kehittämissuhteet

Jaamme esityksen ydinpyrkimyksen vahvistaa elinikäisen oppimisen asemaa korkeakoulujärjestelmässä luomalla korkeakouluille kaivattuja edelly-

tyksiä palvella nykyistä paremmin työelämässä olevia yksilöitä sekä yrityksiä ja muita työyhteisöjä. Olemme seuraavaan koonneet huomiomme esityksen sisältämistä ehdotuksista. Niiden yhteyteen olemme sisällyttäneet myös omat kehittämissuosituksemme.

Jatkuvan oppimisen edistäminen korkeakoulujen tehtävänä

Suhtaudumme myönteisesti siihen, että lainsäädäntö korostaisi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tehtävien (2 § Tehtävät) yhteydessä korkeakoulujen velvoitetta jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien tarjoamiseen.

Jatkuvan oppimisen edistämistä ei kuitenkaan luettaisi korkeakoulujen ydintehtäviin, vaan se olisi niiden hoitamisen ohessa tapahtuvaa toimintaa. Pidämme tätä riittämättömänä ja esitämme, että jatkuvan oppimisen edistäminen kirjattaisiin kummankin korkeakoulusektorin ydintehtäväksi. Tämä tarjoaisi vielä painavamman perustelun jatkuvan oppimisen huomiointiseksi myös korkeakoulujen julkista perusrahoitusta kanavoivissa rahoitusmalleissa sekä korkeakoulujen tutkintorakenteessa ja koulutustarjonnassa.

Lisäksi yliopistosektorilla ydintehtäviin olisi nykyistä selvemmin luettava myös yhteiskunnallinen vuorovaikutus sekä tutkimustulosten yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tämä tarjoaisi vahvemmat lähtökohdat ohjata yliopistoja palvelemaan yhteiskunnan muiden toimijoiden kuten yritysten jatkuvaa kehittymistä.

Tilauškoulutus

Kiitämme esitystä siitä, että yritysten ja muiden työnantajien korkeakouluilta hankkimaan tutkintoon johtavaan tilauškoulutukseen voisivat osallistua jatkossa myös näiden EU/ETA-valtioiden kansalaisuuden omaavat työntekijät. Nykyisin tilauškoulutukseen ovat voineet osallistua vain EU/ETA-maiden ulkopuoliset kansalaiset. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että tutkintojen ohella myös tutkinnon osia pitäisi pystyä hankkimaan tilauškoulutuksena.

Tilauškoulutuksen käyttöalueen laajentaminen EU/ETA-valtioiden kansalaisiin sekä tutkinnon osiin lisäisi tilauškoulutuksen määrää, joustavuutta, reagointikykyä ja kysyntälähtöisyyttä. Näin tehdessään se vahvistaisi yritysten ja muiden työyhteisöjen mahdollisuuksia vastata esimerkiksi organisaation laajentumisen, toimialan rakennemuutoksen tai kelpoisuus- ja pätevyysvaatimusten muutosten tuomiin uusiin osaamistarpeisiin. Lisäksi uudistus edistäisi nykyistä useamman työntekijän mahdollisuuksia osaamisensa tavoitteelliseen kehittämiseen koulutusta ja työtä yhteen sovittamalla. Näin rajoitettaisiin myös yhteiskunnan kustantamien opintososiaalisten etuuksien kysynnän kasvua.

Pidämme esityksen perusteluihin kirjatulla tavalla tärkeänä, että korkeakouluja koskevalla lainsäädännöllä ei voitaisi rajoittaa työnantajan ja työntekijän vapautta sopia keskenään siitä, että työntekijä sitoutuu koulutuksen saamisen vastineeksi esimerkiksi pysymään määrääjän työnantajan palveluksessa ja maksamaan korvauksen, ellei hän täytä sitoumustaan. Tämä pe-

riaate kannustaisi työnantajaa investoimaan tilauskoulutuksena työntekijöidensä osaamiseen.

Täydennyskoulutus

Kiitämme esitystä siitä, että se selventäisi korkeakoulujen mahdollisuutta tarjota tutkintojen osia eli niin kutsuttuja moduuleja markkinaehtoisena täydennyskoulutuksena samoin edellytyksin kuin muutakin täydennyskoulutusta. Tutkinnon osia voisivat hankkia täydennyskoulutuksena niin yksilöt kuin yritykset ja muut yhteisöt, mikä toivottavasti lisää korkeakoulujen työelämän tarpeista lähtevää koulutustarjontaa.

Tämä yhdessä tilauskoulutuksen kohderyhmän laajentamisen kanssa laajentaisi korkeakoulujen jatkuvaan oppimisen palveluiden rahoitus pohjaa julkisen talouden kannalta kestäväällä tavalla.

Olemme kuitenkin huolissamme yliopistojen täydennyskoulutuksen suosion huomattavasta vähentymisestä. Syitä tähän ei esityksessä eritellä. Pidämme tärkeänä, että korkeakoulut tarjoavat työelämän tarpeita vastaavaa täydennyskoulutusta. Tämä edellyttää korkeakoulujen täydennyskoulutustarjonnan monipuolistamista ja laadun vahvistamista. Suosion laskun syistä olisi tarpeen tehdä erillinen selvitys.

Opiskelijavalinta

Pidämme hyvänä, että esitys joustavoittaisi erillisvalintojen käyttömahdollisuuksia korkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi hakeutumisessa. Kannatamme myös sitä, että esitys helpottaisi korkeakoulun sisällä tapahtuvan alanvaihtamisen ja kokonaan toiseen korkeakouluun siirtymisen hakumenettelyitä. Siirto-opiskelijoiden liikkuvuuden edistäminen vähentäisi alan- tai oppilaitoksen vaihtajien tarvetta hakea siirtoa yhteishakuväylän kautta. Muistutamme kuitenkin, että korkeakoulun sisäisten siirtojen joustavoittaminen ei saa vaikeuttaa kohtuuttomasti oppijoiden siirtymiä korkeakoulujen välillä.

Nämä ehdotukset yhdessä jo käynnissä olevan ja periaatteiltaan kannatettavan opiskelijavalintauudistuksen kanssa vauhdittavat kaivatulla tavalla ensikertalaisten korkeakouluopintoihin pääsyä sekä lisäävät jo opiskeluoi-keuden omaavien mahdollisuuksia opintopolun muutoksin korkeakoulujärjestelmän sisällä.

Työelämässä jo olevien korkeakoulututkinnon omaavien henkilöiden jatkuvan oppimisen tarpeisiin vastaavan koulutustarjonnan lisääntyminen vähentää oletettavasti myös jossain määrin tutkintokoulutuksen hakupainetta ja avaa siten aloituspaikkoja ensikertalaisille.

Taloudelliset ohjausvaikutukset

Pidämme ongelmallisena sitä, että esitys ei puutu korkeakoulututkinnon jo suorittaneiden yksilöiden taloudellisiin kannustimiin, jotka epätarkoituk- senmukaisesti ohjaavat täydentämään ja päivittämään osaamista maksut-

tomassa tutkintoon johtavassa koulutuksessa maksullisen tutkintoon johtamattoman avoimen korkeakoulutuksen tai täydennyskoulutuksen sijaan.

Tämän vuoksi esitämmekin, että korkeakoulujen sallittaisiin periä myös EU/ETA-maiden kansalaisuuden omaavilta tutkinto-opiskelijoilta kohtuullisia opintomaksuja, jotka henkilö maksaisi verotuksen yhteydessä opintojen päätyttyä ja riittävän tulotason varmistuttua ja joita huojennettaisiin stipendein (esim. tavoiteajassa valmistuminen, opintomenestys, tutkinnon loppuun saattaminen). Utta samantasoista tutkintoa suorittavilta korkeakoulut saisivat periä astetta korkeampia opintomaksuja.

Kohtuulliset opintomaksut lyhentäisivät tutkintojen keskimääräisiä suoritusajakoja ja nopeuttaisivat siten tutkinto-opiskelijoiden läpivirtausta ja vapauttaisivat näin nykyistä nopeammin paikkoja uusille tutkinto-opiskelijoille. Lisäksi ne ohjaisivat tutkinnon jo omaavia täydentämään osaamistaan räätälöidympien tutkintoon johtamattomien koulutusten piiriin. Kaikkiaan opintomaksut laajentaisivat korkeakoulujen resurssipohjaa sekä nostaisivat opintotarjonnan määrää ja laatua niin tutkintoon johtavassa kuin johtamattomassa koulutuksessa

Tutkintoon johtavan koulutuksen opintomaksujen myötä myös avoimena korkeakoulutuksena tai täydennyskoulutuksena suoritettavat tutkintojen osat voitaisiin nykyistä vaivattomammin koostaa ja tunnustaa kokonaisuksi tutkinnoiksi. Avoimen korkeakoulun tai täydennyskoulutuksen väylän hyödyntäminen tutkinto-opiskelijoiden valitsemisessa oletettavasti myös helpottuisi nykyisestä.

Korkeakoulututkintojen laajuudet ja suoritusajat

Kannatamme ehdotusta vieraskielisten tai muutoin kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavien ylempien korkeakoulututkintojen laajuuksien ja tavoitteellisten suoritusajojen joustavoittamista. Tämä parantaisi korkeakoulujen mahdollisuuksia kansainväliseen koulutusyhteistyöhön ja -vientiin, joiden lisääminen on korkeakoulujen ja koko suomalaisen yhteiskunnan etu. Lisäksi se tarjoaisi työelämässä jo oleville nykyistä räätälöidympiä mahdollisuuksia vieraskielisen ylempien korkeakoulututkinnon suorittamiseen.

Katsomme, että vastaavalla tavalla myös suomen- ja ruotsinkielisten alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen laajuuksia ja tavoitteellisia suoritusajakoja voitaisiin joustavoittaa tietyt kansallisesti rajatut puitteet säilyttäen. Tämä tarjoaisi korkeakouluille nykyistä paremmat mahdollisuudet muokata ensimmäisen ja toisen syklin tutkintokokonaisuuksia vastaamaan eri koulutusalojen ja työelämän muuttuvia tarpeita.

Ennen kaikkea joustavoittaminen mahdollistaisi yliopistoille kandidaatin tutkinnon mitoittamisen nykyistä selvemmin työmarkkinoille ohjaavaksi perustutkinnoksi ja maisterin tutkinnon mitoittamisen vielä selvemmin työelämästä käsin suoritettavaksi ja sitä kehittämään rakennetuksi täydentäväksi tutkinnoksi. Näin maisterikoulutukseen ohjattaisiin hakemaan pääsääntönä erikseen ja sitä varten olisi oma valintaprosessinsa. Tämä kehittäisi yliopistosektorin tutkintokoulutusta jatkuvan oppimisen periaatteen

mukaisesti sekä viimeistelisi Bolognan prosessin mukaisen aidosti kaksiportaisen tutkintorakenteen.

Seuraavaan kohtaan viitaten ehdotamme lisäksi, että ylempien ammattikorkeakoulututkintojen tapaan myös yliopistojen maisterin tutkintoihin hakeutumisen yhtenä ehtona olisi tulevaisuudessa yhä useammin koulutuksen kannalta tähdellinen työkokemus.

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Suhtaudumme varauksella ylempään ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) työkokemusvaatimuksen lyhentämiseen kolmesta kahteen vuoteen. YAMK-tutkinnon keskeisiä elementtejä ovat työelämäläheisyys ja työelämän kehittäminen, joista on syytä pitää kiinni tutkinnon profiilin ja vaikuttavuuden takaamiseksi. Työkokemusvaateen kategorinen keventäminen heikentäisi näitä peruselementtejä.

Tämän vuoksi esitämme, että työkokemusehdon nykyinen kolmen vuoden laajuus säilytettäisiin yleisenä kelpoisuusehtona. Esitämme kuitenkin, että jo AMK-tutkinnon suorittamisen aikana kertynyt YAMK-tutkinnon kannalta relevantti työkokemus voitaisiin laskea osaksi kolmen vuoden työkokemusehtoa.

Pidämme hyvänä, että esitys lisäisi ammattikorkeakoulujen harkintavaltaa ottaa opiskelemaan YAMK-tutkintoa myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet hakukelpoisuuden antamaa tutkintoa mutta joilla on muutoin riittävät tiedot ja taidot sekä työkokemus opintoja varten.

Korkeakoulujen hankerahoitus

Esitys kohdentaisi nykyisin valtionavustuslain mukaisesti korkeakoulutuksen kehittämiseen myönnettävät määrärahat yliopisto- ja ammattikorkeakoululakien mukaisesti. Käytännössä ehdotus toisi korkeakouluille myönnettävän hankerahoituksen korkeakoulujen normaalin rahoitusjärjestelmän piiriin. Pidämme ehdotusta nykytilaa selkeyttävänä sekä korkeakoulujen ohjattavuutta kehittävänä ja siten kannatettavana uudistuksena.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 -vision jatkovalmistelu

Suomen Yrittäjät osallistui aktiivisesti vuoden 2017 aikana opetus- ja kulttuuriministeriön johtamaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision työstämiseen. Osana tätä työtä julkaisimme myös laaja-alaisen [näkemysemme](#) suomalaisen korkeakoulujärjestelmän tulevaisuudesta. Pidimme ministeriön visiotyön lopputulosta yrittäjien ja pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta [hyvänä](#).

Tätä taustaa vasten olisimme mielellämme antaneet panoksemme myös vision jatkotyön alkuvuodesta käynnistäneissä ryhmissä. Koemme korkeakoulutuksen ja tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamisen kannalta tärkeäksi, että yrittäjien sekä pk-yritysten näkemykset otetaan niille kuuluvalla vakavuudella huomioon vision jalkautuksessa. Olemmekin

mielemme ministeriön ja sen alaisten ryhmien käytettävissä vision valmistelussa ja sen kehittämisohjelmien suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Muita jatkuvaa oppimista tukevia kehittämis ehdotuksiamme

Olemme seuraavaan koonneet olennaiset muut kehittämis ehdotuksemme:

- Päivitetään **korkeakoulujen rahoitusmallia** siten, että se palkitsee nykyistä enemmän työelämän jatkuvan oppimisen tarpeisiin suunnattujen palveluiden tuottamisesta sekä yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta kuten yritys yhteistyöstä ja tutkimuksen kaupallistamisesta
- Kehitetään korkeakoulututkintoja **osaamisperusteiseen** suuntaan niin, että osaamistavoitteet ja ammattitaitovaatimukset ovat selkeät ja mahdollistavat tutkinnon osien ja näitä pienempien kokonaisuuksien suorittamisen sekä tukevat osaamisen tunnistamista ja tunnustamista
- Ohjataan korkeakouluja uudelleen muotoilemaan työelämään suunnattu tarjontansa **jatkuvan oppimisen palvelukokonaisuudeksi**, joka sisältää elementtejä niin tutkintokoulutuksesta, avoimesta korkeakoulutuksesta, täydennyskoulutuksesta kuin erikoistumiskoulutuksesta, mutta on nykyistä yhtenäisempi ja paremmin yksilön ja yrityksen tarpeisiin vastaava
- Käynnistetään **korkea-asteen oppisopimuskoulutuskokeilu**, jossa korkeakoulututkinnon tai sen osia voi suorittaa oppisopimuksella
- Luodaan maan kattava ja rajojen ulkopuolellekin **suunnattu jatkuvan oppimisen alustamalli**, jossa korkeakoulujen monipuolinen opintotarjonta ja yksilöiden ja yritysten osaamiskysyntä kohtaavat
- Kokeillaan osana jatkuvan oppimisen alustamallia yksilöille, yrityksille ja muille työyhteisöille suunnattua vapaaehtoista **osaamistiliä**, jolle valtio kannustaa vastinrahoituksellaan tekemään talletuksia ja jolle kertyneitä varoja voidaan käyttää maksullisten osaamis palveluiden hankintaan
- Helpotetaan tutkintoon johtavaan korkeakoulutuksen hakeutumista **avoimen korkeakoulun väylää** pitkin
- Edistetään yrittäjille suunnattujen **korkea-asteen tutkintojen** ja erityisesti **kasvuun ja kansainvälistymiseen keskittyneiden erikoistumiskoulutusten** toteuttamista

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Mika Kuismanen
pääekonomisti

Joonas Mikkilä
digi- ja koulutusasioiden päällikkö